

International Federation of Library Associations and Institutions

Traducció catalana de IFLA Professional Reports Nr. 84

Directrius per a materials audiovisuals i multimèdia en biblioteques i altres institucions

Per Bruce Royan, Monika Cremer.

Traducció catalana per Elvira Permanyer i
Margarida Ullate i Estanyol.

Correcció lingüística per Eulàlia Barbosa

<http://www.ifla.org/VII/s35/pubs/avm-guidelines04.htm>

© Copyright 2004 International Federation of Library Associations and Institutions

ISBN
ISSN 0168-1931

1. Antecedents
 2. Exposicions generals
 3. Abast de les directrius
 4. Organització i administració
 - Personal
 - Educació i capacitació
 - Pressupost
 5. Adquisició i dipòsit legal
 6. Drets d'autor
 7. Catalogació i accés bibliogràfic
 8. Arxiu i emmagatzematge
 9. Digitalització i preservació
 10. Internet
 11. Serveis per a l'usuari
 12. Cooperació
 13. Recursos de referència
 14. Llista indicativa de suports audiovisuals
-

1. Antecedents

Aquest conjunt de directrius per als materials audiovisuals i multimèdia de qualsevol tipus de biblioteques i altres institucions apropiades, és el resultat de molts anys de consulta i esforços de col·laboració.

El 1972, el Manifest de la Unesco sobre Biblioteca Pública ja havia accentuat la necessitat de comptar amb mitjans audiovisuals a les biblioteques públiques, tant pel que fa als serveis que s'ofereixen als adults com pels que s'ofereixen als infants. L'any següent, dins la IFLA es va crear la Taula Rodona sobre Material Audiovisual per tal de fer-se càrrec de tots els materials “no-llibres” o –segons una altra definició- tots aquells documents els quals necessiten un equipament per a la seva consulta.

El 1982 es va sol·licitar a aquesta Taula Rodona considerar les normes per a la provisió de materials audiovisuals i equipaments en les biblioteques públiques, i així va néixer la primera edició de les Directrius de la IFLA. Per a l'any 1987 se'n va plantejar una segona edició revisada, però no es va arribar a fer mai.

L'èxit dels nous i importants serveis a les biblioteques, com poden ser la consulta de documents multimèdia (CD-I i CD-ROM) i els serveis multimèdia en línia representen una evolució dels documents audiovisuals, ja que ofereixen diversos mitjans audiovisuals organitzats electrònicament. Per tant, el 1996 la Taula Rodona va adoptar el nom de Taula Rodona sobre Material Audiovisual i Multimèdia. El 1999, aquesta Taula Rodona es va convertir en la Secció d'Audiovisuals i Multimèdia.

Certament, l'evolució tècnica de les biblioteques apuntava no tan sols la necessitat de canvi de nom de l'organització, sinó també la de revisar les Directrius de la IFLA. El 1997, la Taula Rodona sobre Material Audiovisual i Multimèdia va proposar un petit projecte per a convertir els textos antics i materials complementaris en un conjunt de Directrius per als Serveis Audiovisuals i Multimèdia a les Biblioteques Públiques. El projecte, d'un any de durada, va concloure que la creació de noves directrius era una tasca massa difícil per a una sola persona¹; però es va preparar un marc per a futurs treballs. El 1999, la Junta Coordinadora de la Divisió VI de la IFLA va avalar un projecte més gran, i va designar un equip de membres² de la nova Secció d'Audiovisuals i Multimèdia amb la finalitat de preparar un conjunt de directrius per als materials audiovisuals i multimèdia de tot tipus de biblioteques i altres institucions.

L'abast del projecte s'havia estès més enllà de les Biblioteques Públiques en ser reconegut que les Tecnologies de la Comunicació estaven eliminant les distincions tradicionals entre Biblioteques Públiques, Acadèmiques o de Recerca, Nacionals i Especials, en allò que fa referència a la manipulació i accés als materials multimèdia. Malgrat això, el treball d'equip es va veure influït per les discussions, a la IFLA 2000, sobre l'esborrany revisat de les Directrius per a Biblioteques Públiques de la IFLA, que incloïa parts relacionades amb materials audiovisuals i multimèdia : “per a construir un pont entre els rics i els pobres de la informació també cal facilitar l'accés a l'equipament adequat, per exemple tecnologia de la informació, lectors de microformes, gravadores de cintes, projectors de diapositives i equipament per a discapacitats visuals.

El primer esborrany d'aquestes Directrius es va presentar en un Taller l'any 2001, al Congrés de la IFLA de Boston, i donà com a resultat un nombre de suggeriments de millora en l'equip. Es va haver de posposar una segona reunió de treball, planificada prèviament, donada la gran coincidència d'esdeveniments del programa IFLA 2002, a Glasgow. Com a conseqüència, l'esborrany es va publicar en línia a IFLANET i es va fer arribar a la IFLA i a d'altres contactes professionals per tal de recollir comentaris.

El juliol del 2003 es va publicar un segon esborrany de les Directrius al *Newsletter* de la Secció d'Audiovisuals i Multimèdia que tenia en compte tots els comentaris que s'havien rebut fins aleshores. La versió actual, basada en aquest esborrany, es va completar amb el treball dels participants³ en un taller que es va dur a terme a Berlín el 7 d'agost, com a part del Congrés de la IFLA 2003.

2. Exposicions generals

Actualment s'està produint una creixent quantitat d'informació –que cobreix interessos educatius i recreatius, però també necessitats d'informació- en una àmplia varietat de formats audiovisuals i electrònics. L'accés a aquests materials ha de ser tan lliure i obert com ho és l'accés als materials impresos.

Els mitjans audiovisuals són part del nostre patrimoni cultural, ja que contenen una enorme quantitat d'informació que cal preservar per al futur. La rica varietat d'expressions

¹ Bibbi Andersson (Suècia)

² Monika Cremer (Alemanya), Pierre-Yves Duchemin (França), Joelle Garcia (França), Marty Kesselmann (EE.UU.)

³ Bruce Royan (Regne Unit), Monika Cremer (Alemanya), Livia Borghetti (Itàlia), Kirsten Rydland (Noruega), James Turner (Canadà), Gregory Miure (França) .

multimèdia a la societat s'ha de reflectir en els serveis que les biblioteques ofereixen als usuaris.

Els bibliotecaris, com a proveïdors d'informació, s'han de fer càrrec de la provisió d'informació en els formats més adequats per a les diverses necessitats de cada tipus d'usuari que, a més, cal diferenciar amb claredat. Una biblioteca existeix per a servir a la seva comunitat i, en conseqüència, cal incloure les necessitats de tothom: les de la gent gran i dels joves, les dels qui tenen capacitats comunes i dels qui les tenen especials, i les dels membres amb més i amb menys talent de la societat.

Els materials audiovisuals poden arribar a un públic per al qual els materials impresos tenen poc impacte, per exemple des de les persones que no els agrada llegir fins a les que tenen discapacitats visuals o d'una altra mena.

En els països en vies de desenvolupament, proveir amb materials audiovisuals i equipament relacionat es pot considerar més important que la paraula impresa, ja que el nivell d'alfabetització és tan baix que són les expressions orals i les visuals les essencials per a l'objectiu de la comunicació.

Encara existeix la necessitat de comptar amb imatges fixes, pel·lícules i so en els suports audiovisuals no electrònics tradicionals, així com també amb les creixents possibilitats d'Internet. La informació basada en el multimèdia i els ordinadors ha contribuït a una gran explosió de materials audiovisuals a les biblioteques. Gairebé cada usuari o visitant de les biblioteques és un usuari potencial de materials audiovisuals i multimèdia tant com de paper imprès.

S'ha de facilitar l'accés lliure a Internet als usuaris. La biblioteca actua com un navegador d'informació per a les persones que busquen accés a nous materials multimèdia, garantint així l'obtenció d'informació fiable.

En cap circumstància no s'han de considerar els materials audiovisuals com a materials de luxe addicional, sinó com a components necessaris d'un servei bibliotecari completament integrat.

Les biblioteques es troben en una situació híbrida, ja que han de treballar amb tot tipus de materials incloent-hi els impresos, audiovisuals, electrònics (també Internet) i multimèdia. Els bibliotecaris han de ser conscients del potencial d'aquest material com a materials de recursos, i els han de tenir en compte a les seves col·leccions. La varietat de materials audiovisuals i multimèdia que una biblioteca adquireixi ha de dependre, com amb els materials impresos, de les necessitats dels usuaris, de la mesura de les seves activitats i de les seves responsabilitats particulars; un exemple podria ser l'oferta de serveis bibliotecaris a les escoles.

3. Abast de les Directrius

En aquest document, el terme audiovisual i multimèdia s'utilitzarà per als continguts de les col·leccions de tot tipus de biblioteques i de serveis d'informació que facin referència a so, imatges i multimèdia⁴. fixa i en moviment, documents i serveis multimèdia (biblioteques

⁴ Les microformes no s'inclouen en aquestes Directrius

infantils i centres de llenguatge), desenvolupament de col·leccions, catalogació, conservació i accés, Internet inclosa.

Definicions

Audiovisual

Relatiu a la vista i/o oïda

Materials audiovisuals

Qualsevol material amb so enregistrat i/o imatges en moviment i/o fixes.

Multimèdia

Que conté dues o més expressions audiovisuals, per exemple so i imatge, text i gràfiques animades.

Multimèdia interactiva

Multimèdia la naturalesa i/o ordre de presentació del qual es troba sota control de l'usuari.

Suports

Els sons, imatges fixes o en moviment i els materials multimèdia poden existir en formats analògics i digitals en una varietat de suports. Aquestes Directrius inclouen una llista indicativa de suports en la Secció 14.

4. Organització i administració

Personal

L'administració de recursos audiovisuals i multimèdia requereix coneixements especialitzats i equipament.

Tots els bibliotecaris han de ser conscients del potencial dels materials audiovisuals i multimèdia, i han de considerar el fet que es proveeixi de materials i equipament com un aspecte normal del servei bibliotecari. Les responsabilitats i les funcions respecte d'aquests recursos s'han de definir amb claredat dins de l'organització de la biblioteca.

En les biblioteques grans existeix una necessitat evident de comptar amb bibliotecaris especialitzats, específicament capacitats per a servir els usuaris que arriben als departaments especials d'Audiovisuals i Multimèdia. Fins i tot a les institucions petites hi ha d'haver membres del personal que tinguin la responsabilitat específica de coordinar i assessorar-ne la provisió de serveis. Sempre que sigui possible rebran assistència de personal tècnic (intern o extern). El personal bibliotecari haurà de tenir experiència tècnica, depenent del programa de cada biblioteca. També li caldran coneixements sobre els mercats i productes del material multimèdia, així com en el treball en xarxa amb altres biblioteques de materials multimèdia, un aspecte cada dia més assequible i molt útil.

És recomanable que una institució de cada país assumeixi el lideratge respecte al desenvolupament de bones pràctiques per a la provisió de materials i serveis audiovisuals i multimèdia.

Formació i capacitació

Les escoles de biblioteconomia i ciències de la informació han de garantir que tots els estudiants adquireixin la consciència del potencial dels materials audiovisuals i multimèdia a les biblioteques. S'han d'oferir cursos opcionals per a aquells professionals que s'hi vulguin especialitzar amb més profunditat.

El currículum ha de tenir en compte l'experiència dels bibliotecaris i d'altres especialistes que vulguin treballar específicament aquests materials. La necessitat de capacitació en aquest camp consisteix en tres dimensions complementàries i indissolubles: la intel·lectual, la legal i la tècnica.

Alguns països compten amb programes de capacitació per als bibliotecaris que volen treballar específicament amb materials audiovisuals i multimèdia a la biblioteca. A Austràlia, per exemple, L'Escola en Sistemes d'Informació, Tecnologia i Administració de la Universitat de Nova Gal·les del Sud, ofereix un programa de preparació en Gestió de Materials Audiovisuals, mentre que als EUA la Universitat de Califòrnia a Los Angeles ofereix un Mestratge en Estudis d'Arxius d'Imatges en Moviment. Alguns països ofereixen preparació per a bibliotecaris del camp de la música i cursos per a bibliotecaris del camp de les arts. Per descomptat, s'oferix molta educació bibliotecària dedicada a la tecnologia de la informació, però se centra més en el treball amb ordinadors que no pas en materials audiovisuals més tradicionals.

De la mateixa manera que és important que un bibliotecari tingui coneixements sobre literatura quan treballa amb llibres, és important tenir coneixements sobre pel·lícules, pintura, música, etc. quan es treballa amb material audiovisual.

La formació professional continuada es fa molt necessària per als especialistes en materials multimèdia, ja que les tècniques i els productes canvien ràpidament. Aquest desenvolupament s'ha d'oferir en els programes de les associacions professionals, escoles de biblioteconomia i ciències de la informació i altres organitzacions relacionades. Aquests programes es poden fer a nivell internacional, nacional, regional o local.

Pressupost

Cal comptar amb un pressupost reconegut per al desenvolupament de col·leccions, equipament, manteniment regular, emmagatzematge, reparacions i recanvis de maquinari. Aquest pressupost ha de ser un percentatge definit del pressupost de les col·leccions i equipaments de la biblioteca, segons el volum de les col·leccions.

El procés de despesa del pressupost s'ha de revisar anualment per tal que respongui als canvis ràpids de les noves tecnologies (una quota d'amortització de 5 anys és massa llarga en aquest camp).

5. Adquisició i dipòsit legal

Independentment de les seves responsabilitats dins la biblioteca, tots els bibliotecaris han de ser conscients del potencial dels formats audiovisuals i multimèdia com a materials de recursos i tenir-los en compte en els seus criteris de desenvolupament de la col·lecció.

La política de desenvolupament de la col·lecció de la biblioteca ha d'incloure, explícitament, els recursos multimèdia. Cal establir separatament els criteris de prioritats i selecció per a aquests recursos, que podran variar de format a format. Aquests criteris haurien de ser la base per al desenvolupament de les col·leccions.

És probable que els canals habituals d'adquisició de materials impresos no siguin útils per als materials multimèdia. Calen coneixements legals i de mercat especialitzats, ja que aquest mercat és diferent al del material imprès. De manera semblant, també calen coneixements especialitzats per a l'adquisició d'equipament apropiat per a llegir/reproduir aquests materials.

Les xarxes de distribució regional, nacional i internacional és diversa i, sovint, molt poc organitzada. En aquest sentit, cal que les biblioteques cooperin per a triar una llista seleccionada de distribuïdors de confiança per a obtenir aquest tipus de material.

En moltes institucions, la constitució d'una col·lecció local (que contingui pel·lícules, videocassetes, enregistraments d'història oral i música) és una bona pràctica. És una manera excel·lent de preservar aquest tipus de material i de posar-lo a disposició de l'usuari, respectant sempre les consideracions de drets d'autor.

Una manera de construir col·leccions de documents audiovisuals i multimèdia i, particularment, de materials poc comuns i més antics, és a través de donacions. Malgrat tot, cal tenir en compte que les consideracions poc clares tant de propietat intel·lectual com d'altre tipus, fan que aquesta sigui una opció més difícil que la de material imprès.

La diversitat en el terreny del Dipòsit Legal i les diferències de la seva aplicació d'un país a un altre és immensa; des dels països que no en tenen fins a la que cobreix completament tots els materials, inclosos els documents en línia. De la mateixa manera, la gestió institucional d'aquest dipòsit varia de biblioteques nacionals a regionals, agències especialitzades, arxius audiovisuals i multimèdia, biblioteques universitàries i biblioteques especialitzades. Allà on hi ha Dipòsit Legal, també existeix la necessitat general de promoure els seus beneficis i la seva aplicació.

Els drets a l'accés i a l'ús d'aquest tipus de materials s'haurien de restringir només en cas de requeriment legal.

6. Drets d'autor i concessió de llicències

En l'àrea dels drets de propietat intel·lectual, hi ha limitacions legals específiques relacionades amb so i imatges en moviment. A més dels drets d'autors i compositors, hi ha els drets dels productors i d'artistes escènics que es relacionen específicament amb els mitjans audiovisuals, i la comunitat bibliotecària té un interès particular en els drets de préstec. Cal establir clarament la posició legal de cada article de la col·lecció.

Les qüestions sobre la concessió de llicències són molt importants en aquest camp. Donades les restriccions de llicències, és recomanable tenir un registre de la situació de drets de cada article amb llicència de la col·lecció, que s'haurà d'actualitzar regularment.

Les institucions han de procurar convèncer les editorials perquè acceptin un Model de Concessió de Llicències (com el propugnat pel Consell sobre Recursos Bibliotecaris i Informatius i la Fundació de la Biblioteca Digital)⁵ per tal d'evitar les inacabables i sovint dificultoses negociacions amb diferents tipus d'editorials.

En alguns casos, convindria establir una col·lecció separada i paral·lela de materials per als quals s'hagin obtingut llicències que en permetin un ús més ampli, per exemple el préstec de llibres o l'execució pública. En alguns casos, l'ús per a un temps limitat (col·lecció de préstec) podria ser d'interès per a la biblioteca.

Generalment, els drets d'autor i els d'execució no estan sota control d'una biblioteca en particular. La biblioteca dependrà aleshores de la legislació nacional i internacional i de les directrius d'organitzacions com la IFLA, la IASA i EBLIDA i s'haurà de mantenir al cas d'aquestes qüestions. Les institucions han de mirar l'associació bibliotecària del seu àmbit com a la primera a qui adreçar-se per a demanar assessorament.

7. Catalogació i accés bibliogràfic

Els materials audiovisuals i multimèdia han de formar part substancial de la bibliografia nacional d'un país.

Els materials audiovisuals i multimèdia tenen característiques per a les quals es requereixen pràctiques de catalogació especialitzada. Hi ha organitzacions com la IFLA, la FIAF, la IASA i d'altres que han fet un gran esforç per a establir reglaments propis de catalogació per a elles mateixes. Les pràctiques bibliogràfiques i de catalogació de cada biblioteca han de fomentar la selecció de normes compartides i reconegudes, i s'han de fer servir reglaments comuns per a la tasca, difícil, d'indexació dels materials per matèries.

Com a regla general, aquests recursos s'han d'incloure en el catàleg general de la biblioteca per a oferir a l'usuari la màxima quantitat d'informació possible. Malgrat tot, cal considerar punts d'accés addicionals i diferenciats per als materials audiovisuals i multimèdia, i les referències del catàleg han d'incloure informació tècnica i legal relacionada amb el seu ús.- En alguns casos, l'accés a la col·lecció de materials audiovisuals i multimèdia es pot fomentar oferint a l'usuari un catàleg separat addicional d'aquesta col·lecció.

Reglaments de catalogació

Aquesta llista de reglaments internacionals i alguns de nacionals pot resultar útil:

American Library Association. *Guidelines for Bibliographic Description of Interactive Multimedia*. The Interactive Multimedia Guidelines Review Task Force, Laura Jizba ... [et al] Chicago: American Library Association, 1994. xi, 43 p.

Anglo-American Cataloguing Rules. Prepared under the direction of the Joint Steering Committee for Revision of AACR, a committee of the American Library Association ... [et al.]. 2nd ed., 2002 revision. Ottawa: Canadian Library Association, 2002. (loose-leaf) (Co-published by the Chartered Institute of Library and Information Professionals and the American Library Association)

⁵ <http://www.library.yale.edu/%7EEllicense/modlic.shtml> (Consulta: 30 juny 2006)

Traduccions: al castellà i al català:

Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas. *REGLAS de Catalogación*, 1.a ed., 2.a reimpression con correcciones Madrid: 1988

Regles angloamericanes de catalogació : traducció de les Anglo-American cataloging rules, second edition, 1988 revision / preparades sota la direcció de: The Joint Steering Committee for Revision of AACR ; editades per: Michael Gorman i Paul W. Winter ; versió catalana d'Assumpció Estivill i Rius. [Barcelona] : Biblioteca de Catalunya : Eumo, 1996. XXX, 824 p. ; 25 cm

Association Française de Normalisation. *Normes de catalogage. Domaine 164 : Documentation*
http://portailgroupe.afnor.fr/v3/espace_normalisation/programmesnormalisation/22-164.htm

(Consulta: 30 juny 2006)

Association for Recorded Sound Collections. Associated Audio Archives. *Rules for Archival Cataloging of Sound Recordings*. Rev. [US]: ARSC, 1995. x, 60 p.

Deutsches Bibliotheksinstitut. *Regeln für die alphabetische Katalogisierung von Nichtbuchmaterialien [RAKAV]*. Berlin : DBI. 1996

Die Deutsche Bibliothek. Arbeitsstelle für Standardisierung: Empfehlungen für "Continuing integrating resources" Frankfurt/M. 2002.

ftp://ftp.ddb.de/pub/rak-nbm/Empfehlungen_CIR.pdf

(Consulta: 30 juny 2006)

Die Deutsche Bibliothek: RAK-NBM-Präzisierungen. Frankfurt/M. 2001.

ftp://ftp.ddb.de/pub/rak-nbm/Nbm_Praezisierungen.pdf

(Consulta: 30 juny 2006)

Fédération Internationale des Archives du Film (FIAF). *The FIAF Cataloguing Rules for Film Archives*. Compiled and edited by Harriet W. Harrison for the la FIAF Cataloguing Commission. München: K.G. Saur, 1991. xvi, 239 p.

Functional Requirements of Bibliographic Records. *Final report*. München: Saur, 1998. (UBCIM Publications – N.S. Vol.19)

www.ifa.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf

(Consulta: 30 juny 2006)

International Standards Organisation. 15706, *Information and documentation – International Standard Audiovisual Number (ISAN)*. Geneva: ISO, 2002. v, 12 p.

International Association of Sound and Audiovisual Archives. *The IASA cataloguing rules : a manual for description of sound recordings and related audiovisual media*. IASA, 1998.

<http://www.iasa-web.org/icat/>

(Consulta: 30 juny 2006)

Traducció al castellà:

International Association of Sound and Audiovisual Archives. *Reglas de catalogación de LASA: manual de descripción de grabaciones sonoras y materiales audiovisuales relacionados*. Recopiladas y editadas por el Grupo Redactor de IASA bajo la dirección de Mary Miliano ; traducidas al español y adaptadas con nuevos ejemplos por María del Pilar Gallego Cuadrado. Madrid: ANABAD, 2005, 255 p.

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD (NBM): International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials*. Recommended by the ISBD Review Committee, approved by the Standing Committee of the IFLA Section on Cataloguing.. Revised ed. London: IFLA, 1987. vii, 74 p.

Traducció al català:

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD(NBM) : descripció bibliogràfica normalitzada internacional per a materials no-llibre*. Traducció de la ISBD(NBM), International Standard Bibliographic Description for Non-Book Materials, revised edition ; recomanada pel ISBD Review Committee ; aprovada pel Standing Committee de l'IFLA Section on Cataloguing ; [traducció: Maria Rosa Escayola Ritter ; ha revisat la traducció catalana: Assumpció Estivill ... [et al.]. Barcelona : Biblioteca de Catalunya, 1999. VII, 80 p. ; 29 cm (ISBN 84-7845-135-8)

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD (ER): International Standard Bibliographic Description for Electronic Resources*. Recommended by the ISBD (CF) Review Group; revised from the ISBD (CF) International Standard Bibliographic description for Computer Files . München: K.G. Saur, 1997. x, 109 p.

Traducció al català:

International Federation of Library Associations and Institutions. *ISBD (ER) Descripció Bibliogràfica Normalitzada Internacional per a Recursos Electrònics*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1999. 81 p., 21 x 28,5 cm . (ISBN:84-7845-134-X).

8.- Arxiu i emmagatzematge

Les missions dels diferents tipus de biblioteques són molt variades (des de la biblioteca nacional, que conserva per a l'eternitat, fins a la petita biblioteca que només té l'obligació d'atendre adequadament els seus usuaris). Per tant, l'aproximació a l'arxiu i l'emmagatzematge d'aquests documents serà de caràcter general.

Per preservar la informació que es custodia, la biblioteca ha de garantir la integritat física i química dels documents originals. Conseqüentment, s'han de poder reproduir, digitalitzar o transferir de tal manera que els senyals es puguin poder recuperar amb la mateixa qualitat i integritat que tenien en ser enregistrades, fins i tot amb una de millor.

Les condicions d'emmagatzematge dels suports audiovisuals i multimèdia requereixen una atenció especial. La brutícia, la pols, l'aire contaminat i els nivells de temperatura i humitat excessius o fluctuants poden provocar danys. El temps de vida útil dels discs compactes i les cintes depenen directament dels nivells de temperatura i humitat dels llocs on s'emmagatzemen. Els suports han d'emmagatzemar-se per separat, en funció del suport químic amb què estan fets (ex: cintes magnètiques, discos de 78 rpm, discos LP, discos

d'acetat, discos òptics) amb l'objectiu d'oferir-los uns nivells de temperatura i humitat adequats, així com per facilitar l'extinció en cas d'incendi. A més, els materials magnètics, com són vídeos i cintes d'àudio, s'han d'emmagatzemar lluny de camps magnètics.

La mida i els formats dels contenidors dels documents varien en funció de la diversitat dels suports, fet que presenta problemes a l'hora d'organitzar les àrees d'emmagatzematge i el seu grau d'integració amb els documents impresos. Aquest fet incideix en el moment de prendre la decisió de disposar de dipòsits d'accés obert o tancat.

Per assolir una bona preservació, la integritat del document no s'ha de veure afectada per cap tipus de marca o senyal sobre el suport físic. Per exemple: cal evitar etiquetar un CD o un DVD amb tintes tradicionals o amb adhesius. Existeixen dues solucions, encara que cap de les dues s'ha mostrat del tot fiable: una, la tinta especial d'assecat ràpid; i l'altra, un gravador làser aplicat a la zona central blanca del disc.

S'ha d'examinar amb regularitat el nivell de degradació dels suports originals per tal d'evitar pèrdues d'informació irrecuperables. En el cas dels discos, aquesta revisió, és principalment visual: l'objectiu és detectar cops, humitat, aigua, etc. En canvi a les cintes s'ha de llegir el senyal per detectar la desmagnetització, pèrdues d'informació, grinyols, etc. En el cas dels discos òptics, un lector no ofereix informació correcta sobre pèrdues, ja que hi ha un grau d'error en la seva lectura. Aquests discos s'han d'examinar amb un analitzador.

La política d'emmagatzematge de qualsevol suport audiovisual i multimèdia ha de tenir present la necessitat futura de funcionalitat de l'equipament per accedir a la informació del suport.

Pel que fa a l'emmagatzematge, qualsevol biblioteca pot obtenir assessorament consultant els arxius audiovisuals, per exemple la IASA. La IFLA col·labora amb altres organitzacions com la IASA, la FIAT, la FIAF, la CIA (Consell Internacional d'Arxius) i la Unesco en la Junta Coordinadora d'Associacions d'Arxius Audiovisuals (CCAAA).

És evident que cal fomentar la cooperació entre biblioteques en aquest camp tant complex.

9.- Digitalització i preservació

Les biblioteques que planifiquin preservar material audiovisual i multimèdia han d'estar informades del desenvolupament de les normes corresponents. La seva bona pràctica o experiència contrastada en aquest àmbit poden convertir-les en models de referència.

La preservació de l'accés a llarg termini a la informació continguda en suports analògics, implica sovint copiar aquesta informació a un mitjà similar o diferent. Cal tenir presents les conseqüències d'aquesta activitat en termes de propietat intel·lectual s'han de tenir presents.

Actualment, la digitalització és el mitjà preferit per a la còpia d'informació. Amb l'objectiu de justificar el seu alt cost, cal establir clarament un valor afegit per a l'usuari, per exemple una anàlisi òptima del contingut.

Existeixen organismes que s'han especialitzat en la digitalització de documents vídeo i àudio. Abans de digitalitzar, cal assegurar-se que el document no ha estat digitalitzat enlloc més, i que la biblioteca o institució coneix possibles restriccions de drets d'autor. Encara que aquesta investigació sigui complicada i a vegades difícil, fins arribar a ser un obstacle, és del tot necessària. Les biblioteques i institucions han de poder trobar en la cooperació en projectes de digitalització una eina per a minimitzar costos i tenir la certesa que els documents només es digitalitzen una sol cop.

El traspàs d'un format analògic a un format digital pot ser difícil i generalment, comporta una certa pèrdua d'informació. Aquestes tecnologies milloraran en el futur, especialment en la reproducció de les característiques d'un suport original.

El traspàs d'un suport d'arxiu antic a un de més nou, s'ha de fer sense alteracions i a ser possible amb millores subjectives. Per una altra banda, és acceptable millorar les còpies d'accés o de distribució perquè el públic les pugui escoltar i veure més fàcilment. En ambdós casos cal documentar tots els paràmetres i els procediments utilitzats. Les metadades s'han d'integrar en el document, donant totes les informacions tècniques necessàries: nivells de compressió, mides dels fitxers, nombre de *píxels*, format, etc.

Per a la preservació de documents digitalitzats o digitals des de la seva creació, es disposa d'una varietat de normes de maquinari, sistemes operatius, suports físics o programaris d'aplicació. S'han fet investigacions diverses per solucionar l'accés a llarg termini:

la conversió: és la transferència d'un document en format analògic a un format digital, per exemple la creació d'un text digital a partir d'un document en paper utilitzant un escàner. Primerament es crea una imatge de les pàgines i després un programa informàtic de reconeixement òptic de caràcters (OCR) crea un arxiu digital.

la regeneració, en anglès *refreshing*, és la còpia que es fa d'un document a un suport similar per prevenir la destrucció del document a causa de la deterioració del suport original. El document que es copia pot ser analògic o digital.

la migració, té com objectiu assegurar l'ús d'un arxiu digital guardant-lo en una versió del programari més recent que la utilitzada per crear-lo, o guardant-lo en un altre programari més actual o més compatible amb els estàndards oberts.

l'emulació, és la creació d'un programa capaç de simular la funció dels maquinaris i programaris anteriors que permet així la consulta d'arxius documentals digitals guardats en formats antics, imitant la forma en què els ordinadors i els programes processaven els arxius.

la IFLA ha publicat una sèrie completa de Recomanacions relatives als projectes de digitalització.⁶

10.- Internet

Hi ha un nombre creixent de col·leccions multimèdia que ja estan disponibles via Internet i als quals l'usuari de les biblioteques hauria de tenir un accés ràpid i complet. Poden ser

⁶ <http://www.ifla.org/VII/s19/pubs/digit-guide.pdf> (Consulta: 30 juny 2006)

documents de difusió gratuïta o obtinguts per compra. Algunes publicacions electròniques no es distribueixen en suport físics i cal copiar-les en el sistema de consulta de la biblioteca i emmagatzemar-les en els servidors, en els suport de memòria de banda magnètica o altres sistemes d'emmagatzematge de dades, transferint-los automàticament pels editors o recollint-los per la biblioteca amb l'ajuda d'un programa específic.

És necessari registrar i descriure cada document de seguida que la biblioteca el rebí. S'està posant a disposició de les biblioteques programaris per a portals institucionals, així com també sistemes de gestió de béns digitals i sistemes de gestió dels drets digitals, que faciliten l'administració d'aquestes col·leccions.

És important garantir que l'equipament facilitat per la biblioteca per tenir accés a Internet permeti la consulta de documents multimèdia disponibles en línia, dit d'una altra manera, que ofereixi el programa, les targetes gràfica i de so i auriculars.

Recursos

La següent llista és una primera selecció d'un ampli ventall:

Biblioteques digitals: recursos i projectes (IFLA) (Consulta: 30 juny 2006)

<http://www.ifla.org/II/diglib.htm>

Federació de la Biblioteca Digital (DLF) (Consulta: 30 juny 2006)

<http://www.diglib.org/>

Directori de Col·leccions Digitals (Consulta: 30 juny 2006)

<http://www.unesco.org/webworld/digicol>

Iniciativa d'Arxius Oberts (Consulta: 30 juny 2006)

<http://www.openarchives.org>

11.- Serveis per als usuaris

La biblioteca ha d'oferir a l'usuari un servei de consulta per a l'audiovisual i el multimèdia igual al dels documents impresos. Tot el personal ha d'entendre el caràcter complementari d'aquestes col·leccions per tal de donar assessorament fiable i complet a l'usuari.

La majoria de les vegades, especialment en biblioteques petites, no hi ha un departament específic per als audiovisuals i multimèdia, sinó que es disposa només d'un petit espai.

Sovint les col·leccions senceres es poden ubicar temàticament sense tenir en compte el format. En aquests casos, el més habitual és barrejar els llibres amb pel·lícules, vídeos i llibres amb cassets, en lloc de col·locar-los amb el materials de música.

Els documents audiovisuals i multimèdia han de ser presents en els serveis bibliotecaris, tant en el de préstec com en el de referència. S'aconsella facilitar equipaments d'àudio i vídeo en les àrees de préstec, com ara ordinadors i equipaments audiovisuals tradicionals, que permetin a l'usuari veure i escoltar els documents abans d'endur-se'ls.

La consulta dels fons audiovisuals i multimèdia acostuma a ser mogut i sorollós, fet que s'ha de tenir present a l'hora d'organitzar-ne el servei.

Amb l'objectiu d'optimitzar recursos i oferir les col·leccions completes en una varietat de formats, les biblioteques hauran de normalitzar els sistemes més comuns, especialment per al préstec. Si existeix informació important en suports difícils d'obtenir, aquests s'hauran d'adquirir amb l'equipament apropiat, i oferir-los en el servei de referència. Una altra opció és fer-los accessibles en cooperació amb d'altres institucions o biblioteques quan sigui possible.

Com a norma general, una biblioteca ha de disposar dels equipaments adequats per a cada format de material audiovisual i multimèdia que ofereixi. Si és impossible adquirir o mantenir l'equipament, caldrà considerar la migració, la conversió o l'emulació, al menys per aquells documents que tenen un valor especial. L'usuari haurà de poder consultar els materials a la mateixa biblioteca, fet que obliga la institució a assegurar el manteniment dels aparells de lectura.

Cal tenir la previsió d'instal·lar sistemes de seguretat adients per protegir tant el material com les aplicacions informàtiques. És recomanable determinar un pressupost específic per a la compra d'equipament i els costos de l'assegurança i el manteniment.

S'ha de disposar de les eines de recerca i obres de referència per als materials audiovisuals i multimèdia. Per facilitar-ne l'ús, la biblioteca ha d'oferir una guia de presentació de les col·leccions on s'expliqui com s'utilitza l'equipament de lectura. La formació dels usuaris pot ajudar a un bon ús de les col·leccions.

Les polítiques de préstec interbibliotecari han de considerar totes les col·leccions de materials multimèdia sense excloure'n cap pel seu format especial. Els serveis centralitzats en tots els nivells (local, regional, nacional i internacional) hauran d'incloure el préstec interbibliotecari del material audiovisual i multimèdia en les seves polítiques de serveis.

Amb relació al préstec de material audiovisual i multimèdia entre biblioteques, en alguns països caldria establir una estructura formal de préstec, ja sigui a nivell regional o nacional. Davant l'absència de procediments de préstec interbibliotecari, es pot fomentar la cooperació informal.

És important tenir present que els documents únics o originals no s'hauran d'utilitzar en préstecs interbibliotecaris; principalment perquè són més fràgils que els documents impresos. Se'n podrà fer una còpia d'acord amb la legislació dels drets de còpia i d'autor.

12.- Cooperació

La cooperació entre institucions pot ser molt útil per a l'intercanvi d'informació. Però també cal tenir-la present per a les qüestions relacionades amb les adquisicions, la catalogació, la classificació, indexació per matèries, la formació, la digitalització, l'emmagatzematge i la preservació.

Abreviatures

IFLA = International Federation of Library Associations

CCAA = Coordinating Council of Audiovisual Archives Associations
IASA = International Association of Sound and Audiovisual Archives
ICA = International Council of Archives
FIAF = Fédération Internationale des Archives du Film
FIAT/IFTA = Fédération Internationale des Archives de Télévision
ONG = Organitzacions No Governamentals

Enllaços d'organitzacions

Associació d'Arxivers d'imatges en moviment (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.amianet.org>

Junta Coordinadora d'Associacions d'Arxius Audiovisuals (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.ccaaa.org>

Consell Internacional d'Arxius (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.ica.org/>

Federació Internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries (Consulta: 30 juny 2006) <http://www.ifla.org>

Associació Internacional d'Arxius Sonors i Audiovisuals (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.iasa-web.org>

Federació Internacional d'Arxius Fílmics (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.fiafnet.org>

Federació Internacional d'Arxius de Televisió (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.fiatifta.org>

Unesco. Arxius d'Audiovisuals (Consulta: 30 juny 2006)
http://www.unesco.org/cgi-bin/webworld/portal_archives/cgi/page.cgi?d=1&g=Archives/Academia and culture/Audiovisual/index.shtml

13.- Referències

Desenvolupament curricular per a la formació del personal d'arxius d'imatges en moviments i so enregistrat (consultat 31-12-05):

[Copyright and other intellectual property rights \(IASA\)](http://www.iasa-web.org/iasa0016.htm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.iasa-web.org/iasa0016.htm>

[Curriculum development for the training of personnel in moving image and recorded sound archives](http://www.unesco.org/webworld/ramp/html/r9009e/r9009e00.htm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.unesco.org/webworld/ramp/html/r9009e/r9009e00.htm>

[Guidelines for public libraries \(IFLA\) draft 4th](http://www.ifla.org/VII/s8/proj/gpl.htm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.ifla.org/VII/s8/proj/gpl.htm>

[Guidelines for Media Resources in Academic Libraries \(ACRL\)](http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standardsguidelines.htm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standardsguidelines.htm>

[The philosophy of audiovisual archiving.](http://www.unesco.org/webworld/highlights/av_archives_120799.html) (Consulta: 30 juny 2006)
http://www.unesco.org/webworld/highlights/av_archives_120799.html

[Resource List for Libraries/Media Centers \(National Clearinghouse for Educational Facilities\), Washington, D.C.](http://www.edfacilities.org/rl/libraries.cfm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.edfacilities.org/rl/libraries.cfm>

[IASA TC-03 – The Safeguarding of the Audio Heritage](http://www.iasa-web.org/iasa0013.htm) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://www.iasa-web.org/iasa0013.htm>

[UNESCO, IFLA/PAC. *Safeguarding our documentary heritage.*](http://webworld.unesco.org/safeguarding) (Consulta: 30 juny 2006)
<http://webworld.unesco.org/safeguarding>

14.- Llista indicativa de suports audiovisuals

So, imatge i multimèdia poden existir en formats analògics o digitals i en suports molts variats. Aquesta llista no és exhaustiva i podrà ser completada a mesura que la tecnologia es desenvolupi:

Suports mecànics:

cilindre gravable (1886 – anys 1950): format analògic de so
cilindre (1902-1929): format analògic de so
disc 78 rpm (1887-1960): format analògic de so
disc de solcs amples i microsolcs o ‘discos instantanis’(1930-...): format analògic de so
disc de microsolcs o de vinil (1948-...): format analògic de so

Cintes magnètiques:

cinta de bobina oberta d'acetat de cel·lulosa (1935-1960): format analògic de so (pigment magnètic de Fe₂O₃)
cinta de bobina oberta amb substrat de clorur de polivinil (1944-1960): format analògic de so (pigment magnètic de Fe₂O₃)
àudio de cinta en bobina oberta de polièster, casset compacte classe I, segons normes de Comitè Electrònic Internacional (CEI), vídeo de bobina oberta de 2 polzades (1959-...): format analògic de so i vídeo (pigment magnètic de Fe₂O₃)
casset compacte de classe II, segons normes del CEI, casset compacte digital (DCC), vídeo de bobina oberta d'1 polzada, VCRM VHS, U-màtic, Betamax, V2000, Betacam, D1 (1969-...): format analògic / digital de so i vídeo (pigment magnètic de CrO₃)
casset compacte de classe IV, segons normes del CEI, R-DAT, Vídeo8/H18, Betacam SP, MII, tots els formats de vídeo, excepte D: format analògic / digital de so i vídeo (partícula de metall per a pigment magnètic)

Suports de discos magnètics:

gravadora de disc magnètic Timex (1954).
disquets: 3.0 polzades, 5.25 polzades, 8.0 polzades (obsolet), 3.5 polzades: format digital de dades (pigment magnètic d'òxid de metall) organitzats en nivells (RAID)

Suports fotoquímics:

Formats de pel·lícula:

35 mm (1894-...) format estàndard des de 1900.

formats sub-estàndards:

28 mm (1912-...)

16 mm (1923-...)

9.5 mm (1922-...)

Super 8 (1965-...)

a bases de nitrat: des de 1895 fins 1952 aproximadament

a base d'acetat o *pel lícula de seguretat*: des de la dècada dels anys 20-...

a base de polièster: des de la dècada dels anys 70-...

Suports òptics:

LV Laser Vision (1982-...): format analògic de vídeo /imatge fixa

CD duplicat (1981-...): format digital (excepte CD-V: analògic de vídeo) format per a tots els materials

CD enregistrable (1992-...): format digital per a tots els materials

MD minidisc duplicat (1992-...): format digital de so

MD minidisc enregistrable (1992-...): format digital de so

CD re-enregistrable (1996-...): (1992-...): format digital per a tots els materials

DVD duplicat (1997-...): format digital per a tots els materials

DVD enregistrable (1997-...): format digital per a tots els materials

DVD re-enregistrable (1998-...): format digital per a tots els materials